

EURÓPSKY PARLAMENT: PRÁVOMOCI

Parlament uplatňuje svoje inštitucionálne postavenie pri tvorbe európskych politík vykonávaním rôznych funkcií. Účasť na legislatívnom procese, rozpočtové a kontrolné právomoci, spoluúčasť na revízii zmlúv a právo vystupovať pred Súdny dvorom Európskej únie umožňujú Parlamentu dohliadať nad dodržiavaním demokratických zásad na európskej úrovni.

PRÁVNY ZÁKLAD

Články 223 – 234 a 314 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).

CIELE

Parlament ako inštitúcia, ktorá zastupuje občanov Európy, predstavuje demokratickú základňu Európskej únie. Na zabezpečenie demokratickej legitímnosti EÚ musí byť Parlament plne zapojený do legislatívneho procesu EÚ a v mene občanov vykonávať politickú kontrolu nad ďalšími jej inštitúciami.

PRÁVOMOCI ÚSTAVNÉHO CHARAKTERU A RATIFIKAČNÉ PRÁVOMOCI (1.2.4)

Od nadobudnutia platnosti [Jednotného európskeho aktu](#) podlieha uzatváranie všetkých zmlúv o prístupí nových členských štátov a zmlúv o pridružení súhlasu Parlamentu. Jednotný európsky akt stanovuje tento postup aj pre medzinárodné dohody mimoriadneho významu pre rozpočet Spoločenstva (a nahrádza zmierovací postup ustanovený v roku 1975). Na základe Maastrichtskej zmluvy sa tento postup začal uplatňovať aj v prípade zmlúv, ktorými sa stanovuje osobitný inštitucionálny rámec alebo z ktorých vyplývajú úpravy aktu prijatého postupom spolurozhodovania. Od nadobudnutia platnosti Maastrichtskej zmluvy je súhlas Parlamentu potrebný aj pre akty týkajúce sa volebného postupu. Od Amsterdamskej zmluvy sa súhlas Parlamentu vyžaduje aj vtedy, ak má Rada v úmysle vyhlásiť, že hrozí jasné nebezpečenstvo závažného porušenia základných zásad EÚ zo strany členského štátu, a to ešte pred tým, ako príslušnému členskému štátu vydá odporúčania alebo mu uloží sankcie. Každá revízia štatútu poslancov Európskeho parlamentu je zase podmienená súhlasom Rady.

Od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy môže Parlament predkladať podnety na revíziu zmlúv a má rozhodujúce slovo pri zvolaní alebo nezvolaní konventu s cieľom

pripraviť budúce zmeny zmlúv (článok 48 ods. 2 a 3 Zmluvy o Európskej únii, Zmluvy o EÚ).

ÚČASŤ NA LEGISLATÍVNO M PROCES E (1.2.3)

Parlament sa zúčastňuje na prijímaní právnych predpisov Únie v rôznej miere v závislosti od konkrétneho právneho základu. Z výlučne poradnej úlohy postúpil do úlohy spolurozhodovateľa s rovnakým postavením, ako má Rada.

A. Riadny legislatívny postup

Od nadobudnutia platnosti Zmluvy z Nice (1.1.4) sa postup spolurozhodovania uplatnil na 46 právnych základov v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva (Zmluva o ES). Týmto postupom sa Parlament dostal v podstate na rovnakú úroveň ako Rada. Ak sa tieto dve inštitúcie dohodli, akt bol prijatý v prvom alebo druhom čítaní; ak sa nedohodli, mohol byť prijatý až po úspešnom zmierovacom konaní.

Lisabonskou zmluvou (1.1.5) sa postup spolurozhodovania premenoval na riadny legislatívny postup (článok 294 ZFEÚ). Tomuto postupu podlieha viac ako 40 nových politik, napríklad v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, zahraničného obchodu, environmentálnej politiky a spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP).

B. Konzultácia

Konzultačný postup sa naďalej uplatňuje na oblasti podliehajúce článkom 27, 41, 48 Zmluvy o EÚ a na oblasť daní, hospodárskej súťaže, harmonizácie právnych predpisov, ktoré sa nevzťahujú na vnútorný trh, a na niektoré aspekty sociálnej politiky.

C. Postup spolupráce (zrušený)

Postup spolupráce (pôvodný článok 252 Zmluvy o ES) bol zavedený Jednotným európskym aktom a rozšírený Maastrichtskou zmluvou na väčšinu legislatívnych oblastí, v ktorých Rada prijíma rozhodnutia väčšinou. Tento postup uložil Rade povinnosť zohľadniť v druhom čítaní pozmeňujúce návrhy Parlamentu, ktoré boli prijaté absolútnou väčšinou a ktoré prevzala Komisia. Parlament tak získal skutočnú legislatívnu právomoc, avšak po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy bol tento postup zrušený (1.1.5).

D. Súhlas

Postup súhlasu („consent procedure“, predtým známy ako „assent procedure“) bol zavedený Jednotným európskym aktom v roku 1986. Od nadobudnutia platnosti Maastrichtskej zmluvy sa postup uplatňoval na niekoľko legislatívnych oblastí, v ktorých Rada rozhoduje jednomyseľne. Po Amsterdamskej zmluve sa obmedzil na štrukturálne fondy a Kohézny fond.

Podľa Lisabonskej zmluvy podliehajú postupu súhlasu niektoré nové ustanovenia, ako napríklad články 7, 14, 17, 27, 48 a 50 ZEÚ, články 19, 83, 86, 218, 223, 311 a 312 ZFEÚ a opatrenia, ktoré musí Rada prijať, ak sa preukáže, že je nevyhnutná činnosť EÚ a zmluvy neposkytujú na tento účel potrebné právomoci (článok 352 ZFEÚ).

E. Právo iniciatívy

Maastrichtskou zmluvou získal Parlament aj právo legislatívnej iniciatívy, ktoré sa však obmedzilo na možnosť požiadať Komisiu o predloženie návrhu. Toto právo zostalo v Lisabonskej zmluve zachované (článok 225 ZFEÚ) a je podrobnejšie vysvetlené v medziinštitucionálnej dohode medzi Parlamentom a Komisiou. Parlament navyše získal priame právo iniciatívy v niekoľkých konkrétnych prípadoch. Toto priame právo sa uplatňuje na nariadenia týkajúce sa jeho vlastného zloženia, voľby jeho poslancov a všeobecných podmienok upravujúcich výkon funkcií jeho poslancov, ako aj na zriadenie dočasných vyšetrovacích výborov a na nariadenia a všeobecné podmienky upravujúce výkon funkcie ombudsmana.

V [uznesení](#) prijatom v júni 2022 Parlament uviedol, že „vyjadruje pevné presvedčenie, že zmluvy by sa mali revidovať tak, aby Európsky parlament ako jediná priamo volená inštitúcia EÚ, a teda inštitúcia, ktorá zastupuje hlas občanov v rozhodovacom procese EÚ, získal všeobecné a priame právo legislatívnej iniciatívy“.

ROZPOČTOVÉ PRÁVOMOCI (1.2.5)

Lisabonská zmluva odstránila rozlišovanie medzi povinnými a nepovinnými výdavkami a v ročnom rozpočtovom postupe, ktorý sa v súčasnosti podobá riadnemu legislatívnemu postupu, stavia Parlament na rovnakú úroveň s Radou.

Parlament zostáva jednou z dvoch zložiek rozpočtového orgánu (článok 314 ZFEÚ). Do rozpočtového postupu je zapojený od jeho prípravy, najmä čo sa týka stanovenia všeobecných usmernení a druhov výdavkov. Prijíma rozpočet a dohliada nad jeho plnením (článok 318 ZFEÚ). Udeľuje absolútorium za plnenie rozpočtu (článok 319 ZFEÚ).

Parlament musí napokon udeliť súhlas aj v prípade viacročného finančného rámca (VFR) (článok 312 ZFEÚ). VFR na roky 2014 – 2020 je prvým, na ktorý sa vzťahovali pravidlá ZFEÚ.

KONTROLA EXEKUTÍVY

Parlament má viacero kontrolných právomocí. Predovšetkým prerokúva výročnú súhrnnú správu, ktorú mu predkladá Komisia (článok 233 ZFEÚ), a spolu s Radou dohliada na vykonávacie a delegované akty Komisie (články 290 a 291 ZFEÚ).

A. Uvedenie Komisie do úradu

Preskúmaním a schválením programu Komisie v roku 1981 začal Parlament tradíciu jej neformálneho uvádzania do úradu. Súhlas Parlamentu s tým, aby členské štáty mohli menovať predsedu a členov Komisie ako kolektívny orgán, sa však vyžaduje iba od nadobudnutia platnosti Maastrichtskej zmluvy v roku 1992. Amsterdamská zmluva zašla ešte ďalej a požaduje osobitný súhlas Parlamentu na menovanie predsedu Komisie ešte pred menovaním ostatných komisárov. V roku 1994 zaviedol Parlament aj vypočítania dezignovaných komisárov. Podľa Lisabonskej zmluvy musí byť kandidát na predsedu Komisie zvolený v súlade s výsledkami európskych volieb. Preto s cieľom posilniť politickú legitimitu oboch inštitúcií Parlament vo svojom [uznesení z 22. novembra 2012 o voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2014](#) naliehal na

európske politické strany, aby nominovali kandidátov na funkciu predsedu Komisie. Od roku 2014 bol zavedený postup navrhovania hlavných kandidátov, v rámci ktorého európske politické strany pred európskymi voľbami stanovujú vedúcich kandidátov na funkciu predsedu Komisie. Hoci sa tento postup nakoniec v roku 2019 zamietol, považuje sa za dôležitý z hľadiska transparentnosti a politickej legitimity inštitúcií EÚ (1.3.3).

B. Návrh na vyslovenie nedôvery

Už v Rímskej zmluve sa nachádza ustanovenie o návrhu na vyslovenie nedôvery Komisii (hlasovanie o nedôvere). Dnes sú v článku 17 ods. 8 Zmluvy o EÚ a v článku 234 ZFEÚ uvedené všeobecné ustanovenia o práve Parlamentu hlasovať o návrhu na vyslovenie nedôvery Komisii. Prijatie návrhu si vyžaduje dve tretiny odovzdaných hlasov, ktoré predstavujú väčšinu všetkých poslancov Parlamentu. Úspešné hlasovanie o návrhu na vyslovenie nedôvery vedie k odstúpeniu Komisie ako orgánu vrátane podpredsedu Komisie/vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku, pokiaľ ide o úlohy vykonávané v rámci Komisie. Doteraz sa Parlament niekoľkokrát neúspešne pokúsil využiť príslušné ustanovenia zmluvy a ustanovenia predchádzajúcich zmlúv a kolégium Komisie odvolať.

C. Parlamentné otázky

Poslanci môžu predkladať otázky na písomné zodpovedanie predsedovi Európskej rady, Rade, Komisii alebo podpredsedovi Komisie/vysokému predstaviteľovi Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. Podľa článku 230 ZFEÚ Komisia musí ústne alebo písomne odpovedať na otázky Parlamentu alebo jeho poslancov a Európsky parlament musí vypočúvať Európsku radu a Radu v súlade s podmienkami ustanovenými v rokovacom poriadku Európskej rady a v rokovacom poriadku Rady.

Parlamentné otázky majú preto formu otázok na písomné a ústne zodpovedanie s rozpravou alebo bez nej a otázok v rámci hodiny otázok.

D. Vyšetrovacie výbory

Podľa článku 226 ZFEÚ je Parlament oprávnený zriadiť dočasný vyšetrovací výbor, aby preskúmal údajné porušenie práva Únie alebo prípady nesprávneho úradného postupu pri vykonávaní práva EÚ. V tom istom článku sa stanovuje, že podrobné ustanovenia, ktorými sa riadi výkon vyšetrovacích právomocí, určuje samotný Parlament prostredníctvom nariadení z vlastnej iniciatívy po získaní súhlasu Rady a Komisie. Až do prijatia tohto ustanovenia sa právo vyšetrovať vykonáva v súlade s medziinštitucionálnou dohodou z roku 1995, ktorá je prílohou k rokovaciemu poriadku Európskeho parlamentu. Parlament opakovane vyjadril potrebu zlepšiť komunikáciu a spoluprácu medzi týmito tromi inštitúciami, aby mohol plniť svoj mandát na základe článku 226 ZFEÚ. V roku 2014 prijal [pozíciu k návrhu nariadenia o podrobných ustanoveniach o výkone vyšetrovacích právomocí Európskeho parlamentu](#). Rokovania troch inštitúcií o návrhu však ostávali na mŕtvom bode. Preto Parlament v apríli 2019 prijal [uznesenie](#), v ktorom vyjadril svoj hlboký nesúhlas s postojom Rady a Komisie, ktoré po viac ako štyroch rokoch neformálnych stretnutí naďalej bránia formálnemu stretnutiu, aby sa na ňom prerokovali možné riešenia zistených problémov. Parlament sa vo svojom uznesení domnieva, že Rada a Komisia nedodržiavajú zásadu

mediiinštitucionálnej spolupráce, a vyzýva ich, aby s novozvoleným Parlamentom pokračovali v rokovaníach o tejto problematike.

E. Kontrola spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky

Parlament má právo na pravidelné informácie z tejto oblasti a môže sa na Radu obrátiť s otázkami alebo odporúčaniami. Konzultácia s Parlamentom je nevyhnutná v prípade hlavných aspektov a základných rozhodnutí spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SBZP) (článok 36 Zmluvy o EÚ). Konzultačné postupy v rámci SZBP o finančných otázkach zlepšilo aj vykonávanie [mediiinštitucionálnej dohody o rozpočtovej disciplíne, spolupráci v rozpočtových otázkach a riadnom finančnom hospodárení](#). Vytvorenie novej funkcie vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku zvyšuje vplyv Parlamentu, keďže vysoký predstaviteľ je zároveň podpredsedom Komisie.

ODVOLANIA NA SÚDNY DVOR EURÓPSKEJ ÚNIE

Ak niektorá inštitúcia porušuje zmluvu, Parlament má právo začať konanie pred Súdny dvorom Európskej únie (SDEÚ).

Má právo zasiahnuť, t. j. podporiť jednu zo strán konania vo veci, ktorú SDEÚ prejednáva. Známym prípadom, keď bolo toto právo využité, je rozsudok vo veci Izoglukóza (vec 138 a 139/79 z 29. októbra 1980), v ktorom SDEÚ vyhlásil nariadenie Rady za neplatné, keďže Rada si nespĺnila povinnosť konzultácie s Parlamentom. V prípade žaloby pre nečinnosť (článok 265 ZFEÚ) môže Parlament začať proti inštitúcii konanie pred SDEÚ za porušenie zmluvy, ako napríklad vo veci 13/83, v ktorej SDEÚ rozhodol v neprospech Rady, pretože neprijala opatrenia týkajúce sa spoločnej dopravnej politiky.

Amsterdamskou zmluvou nadobudol Parlament právomoc podať žalobu o zrušenie aktu inej inštitúcie, ale iba s cieľom ochrany vlastných výsadných práv. Od nadobudnutia platnosti Zmluvy z Nice už Parlament nemusí osobitný záujem preukazovať a môže teda začať konanie rovnako ako Rada, Komisia a členské štáty. Parlament môže byť žalovanou stranou v konaní o akte prijatom postupom spolurozhodovania alebo ak tretím stranám vyplývajú z niektorého z jeho aktov právne dôsledky. Článok 263 ZFEÚ tak potvrdzuje rozhodnutia SDEÚ vo veciach 320/81, 294/83 a 70/88.

A napokon môže Parlament požiadať SDEÚ aj o predbežné stanovisko k tomu, či je medzinárodná dohoda v súlade s ustanoveniami zmluvy (článok 218 ZFEÚ).

PETÍCIE (4.1.4)

Keď občania Únie uplatňujú petičné právo, petície adresujú predsedovi Parlamentu (článok 227 ZFEÚ).

EURÓPSKA INICIATÍVA OBČANOV (4.1.5)

Pod záštitou Výboru pre petície organizuje Parlament vypočutia s navrhovateľmi úspešne registrovaných európskych občianskych iniciatív. Parlament a Rada

17. apríla 2019 formálne prijali [nariadenie \(EÚ\) 2019/788 o európskej iniciatíve občanov](#), ktoré nadobudlo platnosť 1. januára 2020.

MENOVANIE OMBUDSMANA

V Lisabonskej zmluve sa stanovuje, že Parlament volí európskeho ombudsmana (článok 228 ZFEÚ) ([1.3.16](#)).

Eeva Pavy
04/2024

